

מראי מקומות - סוכה

ג.

ג. הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו והיא שי' ב"ש, ולמסקנת הגמ' בתרתי פליגי, פליגי בסוכה קטנה אם כשרה או לא, וגם פליגי בסוכה גדולה, אם יש פסול במה ששולחנו מחוץ לסוכה, דב"ש פוסלים וב"ה מכשירים. ונח' הראשונים לדינא, הבעל המאור והרא"ש ועוד ראשונים כתבו, דכיון דלא פסקה הגמ' כב"ש אלא בסוכה קטנה, א"כ בסוכה גדולה פוסקים כב"ה כמו בכל התורה. אבל הרי"ף כ' (ד. ויג. מדפי הרי"ף) דגם בסוכה גדולה קיי"ל כב"ש, ומשום דחד טעמא הוא, דהכל משום גזרה דשמא ימשך אחר שולחנו. ותמה עליו הבעה"מ, הא בגמ' לקמן (ז) אי' דאביי אמר דסברת ב"ש היא משום דבעינן דירת קבע, וסוכה שאינה יכולה להחזיק ראשו רובו ושולחנו אינה נחשבת דירת קבע, וא"כ איך כ' הרי"ף דחד טעמא הוא. וכ' הרמב"ן (במלחמות) דע"כ ס"ל להרי"ף דכיון דמצינו דנח' גם בסוכה גדולה, א"כ ע"כ נדחה מש"כ אביי, כלומר דמח' הסוגיות היא, וסוגיין דס"ל דבתרתי פליגי ס"ל דאין טעם ב"ש משום דירת קבע, אלא משום גזרת שמא ימשך אחר שולחנו.

אבל הרי"ן (יג.) והריטב"א כתבו פשט אחר בהרי"ף, דפי' הא דאביי נתן הטעם משום דבעינן קבע, כלומה דבעי' סוכה דראוי להיות בה קבע, שאין לחוש שימשך ממנה אחר שולחנו, וא"כ אין כאן מח' הסוגיות. ולפי מש"כ הרי"ן והריטב"א, לכאוי יש ליישב קו' הביאור הלכה (סוף ס' תרל"ד), דהק' איך כ' הרי"ף דטעם השיעור זע"ז משום גזירת שלחן, הא משמע מכמה סוגיות שהוא פסול דאורייתא, ולפי דבריהם א"ש, דגם להרי"ף פסול מדאורייתא. [ואולי יש ליישב גם ע"פ שי' הרמב"ן, ע"פ מש"כ תוס' כאן דגם פסול מדרבנן פוסלו מדאורייתא, וצ"ע בזה.]

ד. הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו מבואר בראשונים כאן דשיעור סוכה קטנה הוא זע"ז טפחים. וביאר הרא"ש בשם הירושלמי דטעם הדבר משום דאדם באמתא יתיב, ושולחנו טפח. והק' הפני יהושע (בתוס' ד"ה לא נצרכה), א"כ תסגי בז' על ו', למה צריכין ז' בין באורך בין ברוחב. וכ' דמוכרחין לומר כמש"כ המג"א (תרל"ה א) דהא דבעינן זע"ז, הוא משום שדרך סעודתן הי' בהסיבה, וע"כ צריך ז' לרוח א' שהוא מיסב, וז' לרוח אחרת לשלחנו (וכבר כ' רש"י [ב]: דהא דבעינן ראשו ורובו, ולא סגי רק בראשו. משום שהיו אוכלין בהסיבה). והוסיף המג"א, דאפי' לדידן, דאיננו מסובין בסעודתנו, מ"מ בעינן זע"ז, דבלא"ה לאו דירה היא כלל [וצע"ק, דא"כ למה צריך כלל הא דהיו מסובין]. ובשענר הצינן (שם, א) הביא מהמאמר מרדכי דהא דצריך זע"ז הוא כדי שיהי' יכול אדם לישב בכל מקום ומקום. ובחזו"א (ק"ג, ג) כ' בדעת הרי"ף, דהטעם דבעינן

המשך בעמוד הבא

א. לא נצרכה אלא לקיטוניות שבה

רש"י הק' דלפי ר' חנן דס"ל דנח' רק במחזקת ראשו ורובו, א"כ איך שייך שיהי' המח' כאן, הא ז' בניה היו שם, וא"כ ודאי הי' גדול מזה, ע"ש מה שתי'. אבל תוס' כ' דאי"ז קו', די"ל דדלמא היתה ארוכה טובא אבל לא היתה רחבה ז' טפחים, ובניה באותו אורך הוו יתבי. וכ' הב"ח (תרל"ד, ב) דמבואר מתוס' דס"ל ששיעור ז' על ז' בסוכה, אין הכוונה דצריך להיות לכה"פ ז' אורך ולכה"פ ז' רוחב, אלא דצריך להיות בסך הכל מ"ט טפחים מרובעות, אבל לא אכפ"ל באיזה רוח יהי' פחות מז', דהא כ' תוס' דאין ברחבה ז' כשרה, וכן למד בדעת הטור. אבל המג"א (שם א) חולק על הב"ח וכ' דע"כ ט"ס הוא בתוס', וצ"ל ואין רחבה אלא שבעה, אבל ודאי צריך להיות לכה"פ ז' בכל רוח. וכ"כ הט"ז (שם), והוכיח כן, דאל"כ הרי לא תי' תוס' קו' רש"י, דהי' ק' לרש"י איך היו כל בניה בתוכה, ואם התי' הוא דבאמת הי' מ"ט טפחים מרובעות, רק דהי' אריך וקטין, א"כ לא תי' כלום, דהא סכ"ס יש רק מ"ט טפחים מרובעות, וצריך ריוח יתירה מזה. אע"כ כוונת תוס' היא, דמה דפסלי רבנן סוכה גבוהה למעלה מכ' אם היא ז' על ז', פסלו אפי' אם רק ברוח א' יש ז', ואפי' אם היא ארוכה טובא ברוח אחרת, אבל ודאי לעולם צריך שיהי' לכה"פ ז' לכל רוח (וע' בב"ח שגם הוא כ' להחמיר למעשה).

ב. לקיטוניות שבה

כ' המג"א (תרל"ה א) דאפי' הסוכה גדולה, ובמקום א' יש קרן א' משוכה לפניו שאין בה זע"ז, אסור לישב שם, כיון שצר לו המקום לישב שם, וכן משמע מגמ' דקיטוניות. וביאר המחצית השקל, דהי' שייך להק' על ראיית ר"י ממעשה דהילני, דלמא לעולם סוכה שהיא גבוהה פסולה, אלא דכיון דהי' שם הכשר סוכה, א"כ גם הקיטוניות כשרות מדין פסל היוצא מן הסוכה, אע"כ משום דר' חנן סבר דהפסול גבוהה מכ' הוא משום דהוי דומה ללול של תרנגולין, וא"כ הוי פסול בסכך עצמו (משא"כ לדידן, דהפסול דלמעלה מכ' הוא משום דצריכין דירת ארעני, ואז אין הפסול בעצם הסכך), וא"כ אין שייך בו פסל היוצא, ומזה למד המג"א דגם לדידן בסוכה שאינה זע"ז דאין הכשר לפסל היוצא [ולכאוי כוונתו להביא ראי' דלטעם שנראה כלול של תרנגולים הסכך נחשב כסכך פסול ממש ואין שייך בה פסל היוצא. אבל עדיין ק', דאם הקו' על הראי', א"כ מה תי' לפי השי' דהפסול הוא משום קבע, הא עדיין נימא דיהי' כשר משום פסל, וצ"ע]. אולם, ע' בבכורי יעקב (שם, ב) דכ' לדחות הראי', דאפשר דשאני קיטוניות, דכיון שהוא רשות חלוק לעצמו, אין מצרפין אותו לסוכה ליתן לו דין פסל. וע' בביאור הלכה (שם) דהאריך בזה.

מראי מקומות - סוכה

ג. (המשך)

ולכן ביטלו המצוה שלו, וכן בהטה וקרא ק"ש, דחששו שמא יקבעו אחרים הל' כב"ש, וע"כ הטילו איסור בדבר וממילא אינו יוצא.

ו. מחזקת ראשו ורובו ושולחנו כשה רבי אומר עד שיהא בה ד' אמות על ד' אמות

כ' החכם צבי (צ"ד), דנראה דנח' התנאים באם צריכים סוכה שתהיה ראוי' לשינה, דרבי ס"ל דצריכה להיות ראוי' לשינה, ולכן צריכה להיות ד' על ד', וחכמים ס"ל דסגי במה שראוי' לאכילה, ולכן סגי בראשו ורובו ושולחנו.

ז. בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה כ' הרמב"ם (מזוזה ו' ב') דאינו חייב במזוזה אא"כ יש בו כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות, ואם יש סך הכל דיכול לרבע על ידו ד' אמות אף שהוא עגול וכדו', חייב. אולם ע' בכסף משנה שם שהביא מש"כ הרא"ש (הל' מזוזה ט"ז) דד' על ד' אמות מרובעות דוקא בעינן, דבעינן אחר לא חזי לדירה.

ח. ומן המעקה

תמה החזון איש (ח"מ, ליקוטים סי' י"ח, א'), מה לי דאין בו דין בית, הרי התורה אמרה ולא תשים דמים בביתך, ומרבינן דלא יגדל כלב רע בתוך ביתו, ולא יעמיד סולם רעוע וכדו', וא"כ, נהי דאין בו דין בית, אבל סכ"ס לכאו' צריך מעקה מפני הסכנה. וכ' לחדש דבעצם הגג אינו בכלל המכשולות, שאין הזיקו מצוי, שהעומד על הגג זכור בטבעו להזהר, וכמו דמותר לעלות באילן וכדו'. אבל חידשה התורה דבגג של בית צריך לחוש לסכנת הנופל, אף דאין הזיקו מצוי, ובזה צריך לתנאים של בית, ובלא"ה פטור ממעקה.

זע"ז הוא משום שמא ימשך אחר שלחנו, וכדלעיל, מ"מ בעינן זע"ז דפעמים שיהפוך ישיבתו וישכח סוכתו וימשך אחר שלחנו. [ולכאו' יהי נפק"מ בין הטעמים, דאם הזע"ז הוא הכל משום שלחנו, א"כ לב"ה דצריך רק ראשו ורובו, תסגי בו' על ו', אבל אם צריך הטפח הז' משום הסיבה, א"כ לכאו' לב"ה יהי צריך ו' על ז', וצ"ע בזה].

ה. שמא ימשך אחר שולחנו

ע' תוס', ובסוף דבריו כ' דלפי ב"ש, אם אוכל בסוכה ושולחנו בבית, אינו יוצא ידי חובתו אפי' מדאורייתא. ויש לעי' בגדר הדברים, האם כוונתו לומר דבכל גזרה שגזרו חכמים באופן עשיית המצוה, אינו יוצא המצוה אפי' מדאורייתא אם לא עשאו כמו שאמרו חכמים, ומשום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה. ולכאו' כן נקט הקבא דקשייתא (להחלקת יואב, קו' צ"ט), דהק' על רעק"א שפסק דאם תוקע שופר ביום א' דר"ה שחל בשבת דאינו מברך שהחיינו ביום ב', דיצא מדאורייתא, והק' הקבא דקשייתא מתוס' כאן, דמבואר דאינו יוצא אף מדאורייתא. ולכאו' כן מבואר מדברי רבינו יונה בריש ברכות, דלמ"ד דאינו יוצא ק"ש של ערבית אחר חצות משום גזירה דרבנן, ג"כ אינו יוצא אפי' מדאורייתא. אולם ע' בדבר אברהם (ח"ב, כ"ו, י') שכ' דאולי שאני הכא דצריך שתהי' הסוכה שלו, וא"כ הפקירו חכמים סוכתו ושוב אינו יוצא אף מדאו', א"נ דכיון דאסרו חכמים לישב כן, שוב הוי אינו דרך דירה ושוב אינו יוצא מדאורייתא, אבל הק' על פשטים אלו דא"כ מהו הדמיון להא דברכות דכ' תוס'. וביאר דכאן אי"ז רק חומרא דרבנן שהטילו עליו, אלא דאמרו דאיכא איסורא לאכול כן,